UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA“ din IAŞI

FACULTATEA DE DREPT

PERSPECTIVE COMPARATIVE ASUPRA DREPTURILOR DE AUTOR

- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific,

Prof.univ.dr. Valeriu M. Ciucă

Doctorand,

Alexandru Toma

IAȘI, 2022

CUPRINS

1. **INTRODUCERE**……..……...3
2. **CAPITOLUL 1** PROLEGOMENE. ISTORIA ȘI EVOLUȚIA FILOSOFICĂ A DREPTULUI DE AUTOR ȘI A *COPYRGHT*-ULUI…….....4
3. **CAPITOLUL II** DREPTUL DE AUTOR ÎN SISTEMUL CONTINENTAL EUROPEAN: DREPTUL ROMÂNESC ȘI DREPTUL FRANCEZ ……..……..……7
4. **CAPITOLUL III** *COPYRIGHT*-UL ÎN SISTEMUL *COMMON-LAW*: DREPTUL ANGLO AMERICAN…….……..8
5. **CONCLUZII**…….……...14
6. **BIBLIOGRAFIE**……...……17

INTRODUCERE

Tema de cercetare intitulată „Perspective comparative asupra drepturilor de autor" reprezintă un studiu comparativ-istoric, având ca punct de interes drepturile morale și patrimoniale ale autorilor. Axa verticală va urma modelul analizei diacronice – evoluția fundamentelor proprietății literare și artistice – și cea orizontală va pune accentul pe „elementele și raționamentele comparabile"[1] a normelor juridice incidente în materia protecției creațiilor spiritului în dreptul continental și *common law*[2]. În acest sens, datorită celor două tendințe, comparativă și istorică, lucrarea este construită astfel încât să acopere premisele necesare studiului comparatist al dreptului de autor. Studiul își propune să scoată în evidență principalele divergențe și evoluțiile celor două sisteme de protecție în domeniul dreptului de autor.

Cu privire la structura lucrării, aceasta este alcătuită din trei capitole, precedate de o parte introductivă, iar punctul terminus conține concluziile cercetării comparatiste în materia drepturilor de autor.

Primul capitol, intitulat „Prolegomene. Evoluția istorică și filosofică a dreptului de autor și a *copyright*-ului", este destinat tratării, pe axa verticală, a evoluției filosofice și istorice a drepturilor de autor, de la rădăcinile dreptului proprietății intelectuale, cu referiri particulare la Roma și Grecia Antică, parcurgând perioada adoptării primei legi asupra dreptului de autor – Statutul Reginei Anna - și ajungând până la reglementările moderne.

În cel de-al doilea și al treilea capitol, intitulate „Dreptul de autor în sistemul continental-european: dreptul românesc și dreptul francez" și „*Copyright*-ul în sistemul *common law*: dreptul anglo-american", ne propunem o incursiune pe tărâmul reglementărilor juridice ale dreptului de autor în cele două sisteme de drept, în care vom pune accent pe aspectele de drept comparat.

Prin metoda comparatistă vom analiza diferite regimuri naționale de protecție (dreptul român, dreptul francez, dreptul englez și dreptul american) și vom confrunta cele două mari familii de drept (*civil law* și *common law*) pentru a identifica diferențele și asemănările dintre sistemul *dreptului de autor* și sistemul de *copyright*.

Regimul juridic francez, la care ne vom raporta când vom iniția comparația cu dreptul anglo-american, are o poziție influentă în spectrul regimurilor naționale de protecție datorită recunoașterii drepturilor morale ale autorului. Concepția franceză din secolul al XIX –lea a influențat în mod semnificativ principiile Convenției de la Berna, reprezentând un model de inspirație și pentru dreptul românesc. Sistemul de *copyright* cuprinde, în vederea protecției creațiilor spiritului, două tipuri importante de regimuri naționale, cel al Statelor Unite și al Regatului Unit.

Opoziția dintre cele două sisteme, *dreptul de autor* și *copyright*, este întreținută și în prezent datorită unei percepții diferite a instituției juridice.

---

[1] Valeriu M. Ciucă, *Lecții de drept privat comparat*, vol. I, Ed. Fundației Academice AXIS, Iași, 2003.

[2] Din punct de vedere terminologic, trebuie să menționăm că termenul de *common law* implică două sensuri: în primul rând, desemnează, în opoziție cu sistemul continental de *civil law*, sistemul juridic anglo-saxon, și în al doilea rând, în opoziție cu dreptul derivat din legislație (*statute law*) specific dreptului continental, desemnează dreptul derivat din jurisprudență (*case law*).

Pe de o parte, dreptul de autor recunoscut în sistemul continental are un caracter sacral[3], în special din perspectiva dreptului moral, și opera literară și artistică se raportează la "geniul artistului"[4]. Sacralizarea dreptului de autor provine din dreptul natural și se traduce ca un respect față de componenta morală a acestui drept. Abordarea continentală pleacă de la ideea că dreptul de autor are la bază dreptul natural și drepturile omului, fiind greu acceptată de tradiția anglo-americană care pornește de la principii mai pragmatice. De cealaltă parte, sistemul *copyright* neglijează latura nepatrimonială (dar nu în totalitate) a operei și interesele autorului, punând accent pe dimensiunea economică.

De-a lungul timpului, în jurul acestor două concepții asupra dreptului de autor s-au dezvoltat diferite comentarii cu privire la dezacordul dintre ele, unii autori apreciind că fiecare regim are meritele sale: anglo-saxonii au tendința de a fi raționali și logici, preocupați de latura practică, în timp ce francezii sunt revoluționari, emoționali și atașați principiilor idealiste[5].

CAPITOLUL I PROLEGOMENE. EVOLUȚIA ISTORICĂ ȘI FILOSOFICĂ A DREPTULUI DE AUTOR ȘI A *COPYRIGHT*-ULUI

În Grecia antică, scriitorii nu erau considerați autorii reali ai textului și, prin urmare, nu li se putea recunoaște un drept de proprietate asupra creației. Ideile erau transmise de la divinitate și revendicarea unui drept asupra ideilor nu putea fi acceptată. Deci, un drept de proprietate asupra unui lucru imaterial nu poate fi pus în discuție.

Totuși, în această perioadă, drepturile morale erau recunoscute în favoarea creatorilor și se referau, în special, prin reguli și sancțiuni morale, la dreptul asupra calității de autor, plagiatul fiind „sancționat" prin critica literară.

Cu toate că prudenții romani, sub influența curentului filosofic stoic, au dezvoltat conceptul de proprietate incorporală[6], recunoscând un interes față de proprietatea asupra unui lucru intangibil, aceștia nu au dezvoltat noțiunea de interes al autorului cu privire la rezultatul muncii artistice sau literare. Cu alte cuvinte, nu au recunoscut un drept de excludere a altor persoane din rezultatul efortului artistic sau literar. Prin urmare, în Roma antică nu a existat niciodată noțiunea de proprietate asupra operei în sine.

Jurisprudenții romani au recunoscut proprietatea asupra unei opere literare sau artistice doar din prisma suportului fizic în care lucrarea era inscripționată, realizând, astfel, distincția între opera intangibilă, pe de o parte, și forma materială (lucrul tangibil) în care lucrarea a fost exprimată, pe de altă parte. Cu toate acestea, nu au recunoscut un drept de proprietate asupra operei intangibile[7]. Jurisprudența romană a devenit interesată doar cu

---

[3] În Franța, Le Chapelier privea, în raportul asupra legii din 13 și 19 ianuarie 1791, opera, fruct al gândirii unui scriitor, ca „cea mai sacră, mai legitimă (…) și cea mai personală dintre toate proprietățile".

[4] În Franța, Lakanal considera, în raportul asupra legii din 19 și 24 iulie 1793, opera ca „o producție a geniului".

[5] R. Monta, "The concept of *Copyright* versus the *Droit d'auteur*", în *Southern California L. Rev.*, 1959, 32, p. 185, *apud* Alain Strowel, *Droit d'auteur et copyright. Divergences et convergences. Etude de droit comparé,* Bruylant, L.G.D.J., 1993, p. 8.

[6] Justinian, *Institutionum sev elementorum*, 2.2.

[7] Brian Fitzgerard, John Gilchrist (eds.), *Copyright Perspectiv: Past, Present and Prospect*, Springer International Publishing, 2015, pp. 20-21.

privire la situația în care creația autorului era încorporată într-un suport material aparținând altei persoane.

Cu toate acestea, nu era exclusă recunoașterea unei relații între autor și forma textului său. Recunoașterea individului în domeniul literar avea la bază principiul potrivit căruia ideile vehiculate aparțineau publicului, dar exprimarea acestora era proprie autorului. Astfel, spre deosebire de Grecia, Roma făcea loc individului creator și unicității sale.

În concluzie, în Roma antică, creația literară era valorizată și paternitatea autorului era recunoscută și putea fi *de facto* revendicată. Opera literară era considerată fructul muncii autorului și copierea unui text ce aparținea altei persoane era percepută ca un act moralmente represiv. Atât Seneca, cât și Justinian, evidențiază în textele lor o distincție conceptuală între suportul fizic (*corpus mechanicum*) și opera propriu-zisă (*corpus mysticum*). Existența autorului recunoscută ca atare și drepturile pe care le exercită *de facto* asupra operei sale este diferită de suportul în care este încorporată opera. Cu toate acestea, nu poate fi vorba despre o recunoaștere juridică a unui drept de autor asupra operei sale din două motive: inexistența unui concept de obiect imaterial în sensul de formă abstractă și paternitatea asupra operei nu era percepută ca o apartenență exclusivă a proprietarului, deoarece opera sau ideea reprezenta un bun comun prin natura sa. Prin urmare, recunoașterea dreptului de autor asupra unei opere nu putea fi realizată în dreptul roman.

În Evul Mediu, Pierre Abélard considera că autorul uman poate transpune expresia mesajului divin într-un text care să poarte amprenta personalității sale. Această idee a fost esențială pentru apariția proprietății intelectuale, și, implicit, pentru nașterea dreptului de autor. Teza lui Abélard a făcut posibilă distincția dintre operă ca creație a spiritului (*corpus mysticum*) și suportul ei material (*corpus mechanicum*), generând ideea de a revendica drepturi asupra operei create.

O evoluție notabilă pentru apariția proprietății intelectuale o reprezintă dezvoltarea ideii unei proprietăți a omului asupra propriei persoane și, implicit, asupra fructelor activității umane. Această teză va fi fundamentată de către Thomas Hobbes, prin intermediul ideii de *jus in omnia* (dreptul nelimitat de însușire), și John Locke, autorul teoriei proprietății asupra fructelor muncii (*jure laboris* sau *jure creationis*).

Astfel, odată cu apariția distincției dintre *corpus mechanicum* și *corpus mysticum,* individul care creează un bun imaterial este îndreptățit, datorită amprentei sale personale sau efortului său, să aibă asupra acestui bun un drept exclusiv. Locke susține că nu poate fi vorba decât despre un drept de proprietate ce îi conferă creatorului operei atributele *usus, fructus* și *abusus.*

Teoria lui John Locke a influențat – cel puțin la început- foarte mult societatea americană, mai multe legi federale recunoscând *copyright*-ul ca un drept natural. Totuși, mai târziu, dreptul pozitiv câștigă în fața dreptului natural, *copyright*-ul devenind mai mult un monopol legal decât un drept de proprietate. Jurisprudența instanțelor din S.U.A. este supusă constrângerilor de interpretare ale Curții Supreme, care respectă, per ansamblu, viziunea monopolistică (pozitivistă) a *copyright*-ului adoptată de Congres. Teoria utilitaristă, potrivit căreia *copyright*-ul este un monopol reglementat, are în prim plan ideea de recompensă: autorul creează opere intelectuale pentru societate. Aceasta, la rândul ei, îl recompensează pentru efortul său creativ, referindu-ne în mod special la o recompensă materială.

Concepția utilitaristă, inspirată de viziunea economică[8] a *copyright*-ului, este opusă teoriilor jusnaturaliste care consideră că operele spiritului aparțin în mod natural ființelor umane, simplul fapt al existenței lor îi conferă autorului un drept de proprietate.

Concepția jusnaturalistă o găsim și în prezent în doctrina franceză și cea română, care văd în dreptul de autor un drept natural și, deci, un drept al omului.

Jusnaturalismul, moștenit din filosofia Iluminismului, consideră dreptul de autor ca fiind un drept natural[9], un drept ce rezultă din natura lucrurilor, cu alte cuvinte, din actul de creație și din legătura autorului cu opera sa, și pe care dreptul pozitiv nu face decât să-l recunoască și să-i ofere eficiență.

Divergența dintre *jusnaturalism* și *juspozitivism* este întărită de faptul că în sistemul american legiuitorul creează drepturi pentru autor, în timp ce în sistemul francez dreptul de autor se naște din simpla creației a operei. De fapt, în realitate, simplul fapt al realizării operei conferă autorului un drept doar prin voința legiuitorului.

Juriștii influențați de ideile dreptului natural[10], consideră că dreptul autorului asupra creației sale este caracterizat ca un *drept de proprietate.* Se consideră că acest model se aplică în cazul oricărui fel de proprietate și asupra oricărei categorii de bunuri, inclusiv a bunurilor-creații intelectuale (bunuri incorporale). Cu toate acestea, se consideră că dreptul de autor nu poate fi asimilat dreptului de proprietate în integralitatea sa, deoarece nu comportă toate prerogativele și avantajele unei proprietăți (*exempli gratia,* caracterul temporar al dreptului de autor).

În comparație cu legea franceză[11], care recunoaște operele spiritului ca bunuri incorporale, atribuindu-le un drept de proprietate, legea română nu recunoaște creația intelectuală ca un bun incorporal, ci recunoaște anumite drepturi patrimoniale în favoarea autorilor (art. 12 și art. 13). Argumentul oferit de doctrina de specialitate[12] constă în faptul că operele literare și artistice, după expirarea protecției juridice, aparțin domeniului public. Incluzând opera în patrimoniul cultural universal, autorul nu mai are un drept de proprietate asupra acesteia, deoarece lipsește unul dintre elementele esențiale ale proprietății asupra unui bun incorporal –*animus sibi habendi*. Astfel, existența domeniului public constituie o dovadă a faptului că legea nu recunoaște creația intelectuală ca bun incorporal, deoarece acesta nu poate exista în absența unui titular al dreptului care poartă asupra lui. În concluzie, legiuitorul

---

[8] Dimensiunea economică a dreptului de autor a existat dintotdeauna. În Franța, legea din 1957 cu privire la dreptul de autor a fost adoptată luând în considerare provocările economice în aplicarea acestui drept. Acest lucru este evidențiat în special de prezumția de cesiune a drepturilor exclusive de exploatare a operelor audiovizuale în beneficiul producătorului. Prevedere pe care o regăsim și în prezent la articolul L132-24 din CPI.

[9] A se vedea, în acest sens, A. Lucas, «Le rapport Le Chapelier: retour vers la conception jusnaturaliste du droit d'auteur *français»*, *Mélanges G. Bonet*, Litec, 2010, p. 341; A. Zollinger, *Droit d'auteur et droits de l'homme*, thèse, L.G.D.J., 2008; A. Zollinger, «Droit d'auteur et liberté d'expression: le discours de la méthode», *Com.-com.-élec.*, mai 2013.

[10] Ilustrul civilist Jean Carbonnier consideră proprietatea ca o garanție a libertății, reprezentând sfera externă a libertății. A se vedea, J. Carbonnier, *La propriété, garantie des libertés*, in G. Farjat et B. Remiche (ed.), *Liberté et droit economique*, Bruxelles, De Boeck, 1992, pp. 63-68.

[11] Art. L111-1 CPI: L'auteur d'une oeuvre de l'esprit jouit sur cette oeuvre, du seul fait de sa création, d'un droit de propriété **incorporelle** exclusif et opposable à tous.

[12] A se vedea, Alin Speriusi-Vlad, *Protejarea creațiilor intelectuale. Mecanisme de drept privat,* Editura C.H.Beck, București, 2015, pp. 86-89.

român recunoaște drepturi asupra creației intelectuale, iar nu creația intelectuală propriu-zisă[13].

Concepția jusnaturalistă a fost accentuată de teoria personalistă potrivit căreia prin operă este oglindită personalitatea creatorului. Potrivit viziunii romantice a dreptului francez, aflată în antiteză cu viziunea utilitaristă din țările anglo-saxone, autorul, atunci când creează, intră într-un proces în care întreaga sa ființă participă la creație. Acest proces intelectual creativ trebuie să implice persoana autorului. Produsul muncii intelectuale trebuie să exprime personalitatea autorului. Astfel, din moment ce opera spiritului este o emanație a personalității autorului, acest lucru implică faptul că opera este de aceeași natură juridică ca persoana care o realizează[14]. Această concepție personalistă a operei spiritului este adoptată atât în Codul proprietății intelectuale francez[15], cât și în legea română privind dreptul de autor și drepturile conexe[16]. Cu toate acestea, doctrina continentală tinde să respingă această gândire pentru a lăsa loc altor teorii (de pildă, teoria contractului social, care este în strânsă legătură cu teoria utilitaristă – opera este un serviciu pe care autorul îl aduce societății, în schimbul unei recompense).

Totodată, opera poate beneficia de protecție numai cu condiția de a exista într-o formă originală. Așadar, originalitatea este cea care poate arăta dacă o muncă intelectuală este sau nu creativă, cu alte cuvinte, dacă autorul, prin opera sa, își exprimă personalitatea.

Din perspectiva dualistă, dreptul asupra creației intelectuale este un drept personal nepatrimonial ce dă naștere și la drepturi patrimoniale. Există o dependență a prerogativelor patrimoniale de exercițiul celor nepatrimoniale. Mai exact, existența dreptului privativ de exploatare depinde de exercitarea de către autor a dreptului la divulgare și a autorizării publicului de a folosi opera sa. În cazul în care autorul decide să nu-și aducă opera la cunoștința publicului, dreptul patrimonial nu poate lua naștere.

CAPITOLUL II DREPTUL DE AUTOR ÎN SISTEMUL CONTINENTAL EUROPEAN: DREPTUL ROMÂNESC ȘI DREPTUL FRANCEZ

În concepția românească și franceză, toate operele sunt protejate prin dreptul de autor, în măsura în care acestea sunt originale, cu alte cuvinte dacă ele exprimă personalitatea autorului lor. Mai mult decât atât, autorul nu are obligația îndeplinirii vreunei formalități pentru a obține protecție, din moment ce dreptul acestuia provine din actul de creație. În principiu, dreptul aparține *ab initio* creatorului operei, care trebuie să fie o persoană fizică. Astfel, actul de creație este cel care justifică atribuirea inițială a dreptului de proprietate intelectuală[17].

Legea protejează componenta personalistă, dreptul moral, care precede și condiționează intrarea operei în circuitul economic și, în același timp, reacționează deseori

[13] Ibidem.
[14] Ibidem, p. 19. (traducerea noastră)
[15] Art. L121-1: „Ce droit est attaché à sa personne."
[16] Art. 1, alin. 1, teza a 2-a: „Acest drept este legat de persoana autorului și comportă atribute de ordin moral și patrimonial."
[17] A se vedea, art.L 111-1 alin.1 CPI, art.1 alin. 2 din legea nr. 8/1996.

asupra drepturilor patrimoniale și contractelor de exploatare. Autorul poate decide sau nu divulgarea operei către public, și dacă acceptă diseminarea ei, poate decide mijloacele și limita acestei comunicări. Totodată, are dreptul de a autoriza sau interzice terțelor persoane un anumit act de exploatare, de a accepta sau de a refuza un contract de cesiune sau de licență. Prin urmare, caracterul exclusiv al dreptului este fundamental, deoarece îi garantează autorului libertatea de a negocia cu utilizatorii și, în cele din urmă, de a decide cu privire la exploatarea operei sale.

Dreptul francez și cel românesc se separă, deci, de sistemele de licență obligatorie în care autorul nu se poate opune modului de utilizare a operei și nici alegerii contractantului. Cu toate acestea, dificultatea, chiar și imposibilitatea aplicării drepturilor exclusive în materie de proprietate literară și artistică în anumite situații (având în vedere evoluția tehnologică și directivele europene), i-a determinat pe ambii legiuitori (francez și român) să accepte compromisul licenței legale și ulterior pe cel al remunerației echitabile, în special în ceea ce privește drepturile conexe asupra fonogramelor atunci când acestea sunt comunicate publicului.

Atât dreptul românesc, cât și cel francez, este conceput ca un drept dualist care tinde să protejeze două tipuri de interese: personalitatea autorului, care este exprimată prin opera sa, și interesele patrimoniale ale acestuia. Deci, opera, distinctă de suportul ei material, nu este doar un drept economic pe care îl întâlnim în alte legislații, ci exprimă o parte a personalității autorului. Totuși, există și o dimensiune culturală[18] a dreptului de autor, chiar dacă interesul publicului și diseminarea artei și a științei nu reprezintă funcția sa principală.

În cele din urmă, o caracteristică originală a dreptului francez și românesc o reprezintă structura sintetică a prerogativelor recunoscute autorului. Așadar, în cele două sisteme întâlnim doar două drepturi de exploatare generale – dreptul de reproducere și dreptul de reprezentare - la care se adaugă o prerogativă specifică autorilor de artă plastică- dreptul de suită. Legislația națională prevede câteva prerogative destul de generale pentru a putea fi adaptate oricărei forme de actuale sau viitoare de utilizare a operei, în felul acesta nefiind necesar să se aștepte intervenția legiuitorului pentru a a rezolva o problemă neprevăzută.

CAPITOLUL III *COPYRIGHT*-UL ÎN SISTEMUL *COMMON LAW*: DREPTUL ANGLO-AMERICAN

În comparație cu legile din țările de drept continental (gândindu-ne la Franța și România) care sunt „sintetice și folosesc adesea concepte abstracte”[19], legile engleze sau americane sunt destul de stufoase tocmai pentru a adapta monopolul legal la diferite situații juridice. De fapt, această idee nu poate fi generalizată, având în vedere că dreptul de autor continental cunoaște excepții precise pe care judecătorul le are în vedere și *copyright*-ul american se sprijină pe clauza *faire use* prin care se acordă judecătorului o putere considerabilă. În timp ce în dreptul de autor continental prerogativele titularului sunt destul de flexibile, în *copyright*-ul american drepturile titularului sunt definite limitativ și judecătorul,

[18] A se vedea, A. Dietz, «Cultural diversity and copyright», *Mélanges Victor Nabhan* (Quebec), 2004, p. 109.

[19] Jean-Michel Bruguière, *Le droit du copyright anglo-américain*, Éditions Dalloz, 2017, p. 12. (traducerea noastră)

datorită mecanismului *faire use* (și într-o anumită măsură datorită mecanismului *fair dealing*), poate recunoaște utilizatorului anumite drepturi, ținând cont, astfel, și de interesele acestuia[20]. Prin urmare, suntem în fața unei opoziții: interesele titularului ce au la bază dreptul natural, pe de o parte, și interesele publicului provenite dintr-un drept construit, pe de altă parte[21].

De cealaltă parte a oceanului, legiuitorul american ne surprinde cu o prevedere diametral opusă abordării jusnaturaliste-continentale: pentru ca opera să beneficieze de protecție trebuie să fie fixată pe un suport (prevedere pe care o regăsim și în Regatul Unit, într-adevăr, ca o condiție secundară). Totodată, aderarea Statelor Unite la Convenția de la Berna nu a determinat până în prezent legiuitorul american să renunțe în totalitate la obligația titularului operei de a îndeplini anumite formalități, acestea condiționând, în mod special, acordarea de daune-interese. *Copyright*-ul american iese de asemenea în evidență prin consacrarea mecanismului *fair use* care este din ce în ce mai utilizat în contextul dezvoltării tehnologiei și a culturii digitale.

În prezent, *copyright*-ul se află la originea anumitor evoluții ale dreptului de autor continental. Ca regulă generală, în dreptul de autor continental protecția este recunoscută creatorului, în timp ce în sistemul de *copyright* protecția poate fi acordată angajatorului (în baza mecanismului *work made for hire*, pentru creațiile realizate de salariați) sau comanditarului.

Cu toate acestea, un principiu asemănător celui de *work made for hire* se aplică în dreptul de autor francez și român cu privire la calificarea operelor colective. Anumite categorii de opere – programele pentru calculator și bazele de date- pot face obiectul unei cesiuni automate a dreptului patrimonial al programatorului în beneficiul angajatorului, sub rezerva dreptului la paternitate. Cu alte cuvinte, angajatorul (care poate fi atât o persoană morală, cât și o persoană fizică) poate fi *ab initio* proprietarul operelor create de angajat. Atât legiuitorul francez, cât și cel român, atribuie, în lipsă de înțelegere contrară, angajatorului drepturile patrimoniale asupra unui software creat de un angajat în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu[22].

Totodată, în materie de software, articolul L. 121-7 din legea franceză prevede în mod expres că, în lipsă de stipulație contractuală, autorul nu se poate opune modificării unui program pentru calculator de către cesionar, dacă această modificare nu prejudiciază nici onoarea, nici reputația sa.

Dreptul autorului la integritate este, de asemenea, limitat în contextul unei opere colective. Prin natura operei colective, inițiatorul are dreptul de a aduce modificări la contribuțiile autorilor, justificate de armonizarea necesară a operei în ansamblul ei.

---

[20] "L'équilibrage entre fonction du législateur et du juge represente une donnée centrale de chacun des deux systèmes de protection qu'on ne peut négliger dans leur étude comparative." Alain Strowel, *op. cit*., p. 148.

[21] M. Vivant, J.-M. Bruguière, *Droit d'auteur et droits voisins*, 4e édition, Dalloz, 2019, p. 40.

[22] Art. 75 din legea română: „În lipsa unei clauze contrare, drepturile patrimoniale de autor asupra programelor pentru calculator, create de unul sau de mai mulţi angajaţi în exercitarea atribuţiilor de serviciu ori după instrucţiunile celui care angajează, aparţin acestuia din urmă."

Art. L. 113-9, CPI: „Sauf dispositions statutaires ou stipulations contraires, les droits patrimoniaux sur les logiciels et leur documentation créés par un ou plusieurs employés dans l'exercice de leurs fonctions ou d'après les instructions de leur employeur sont dévolus à l'employeur qui est seul habilité à les exercer."

În aceeași ordine de idei, legea franceză prevede că drepturile de exploatare a operei realizate în cadrul unei entități media/instituții de presă („titre de presse"), indiferent de suport și de modul de difuzare (cu excepția serviciilor de comunicare audio-vizuală), sunt atribuite exclusiv angajatorului, dacă nu există o clauză contrară în contractul individual de muncă. În consecință, odată ce un articol a fost scris în numele unui editor, acesta din urmă îl poate folosi pe orice suport (cu excepția suportului audio-vizual) ce aparține aceleiași entități, fără a fi nevoit să plătească vreo remunerație suplimentară jurnalistului-autor, alta decât salariul său.

În ceea ce privește titularul drepturilor asupra operelor cinematografice sau audiovizuale există o diferență între sistemul de *copyright* și sistemul *dreptului de autor* continental. Legiuitorul francez și cel român tratează operele cinematografice ca opere de colaborare, în timp ce în sistemul anglo-saxon producătorul este singurul autor al operei cinematografice. Totuși, dreptul român și cel francez introduce o prezumție *juris tantum* de cesiune a drepturilor autorilor în favoarea producătorilor[23].

Creat ca un drept de proprietate, calificat ulterior ca un drept intelectual, se pare că dreptul de autor continental are tendința în prezent de a se transforma într-un drept economic, acceptându-se conceptul de „copyright francez" (sau „copyright continental").

Legiuitorul francez utilizează noțiunea de „operă a spiritului", și menționează că autorul se bucură de un drept de proprietate incorporală prin simplul fapt al creării operei. În continuare, deducem din articolul L. 112-4, care precizează că titlul unei opere a spiritului este protejat dacă prezintă un caracter original, că originalitatea reprezintă un criteriu de protecție. Articolul L. 112-2 nu oferă o listă a operelor originale, ci o enumerare a operelor spiritului susceptibile de a fi protejate indiferent de gen, formă de exprimare, merit sau destinație. Legea nu oferă o definiție precisă pentru opera protejată și nici nu furnizează o listă exhaustivă a lucrărilor protejabile. Articolul L. 122-2 din Codul proprietății intelectuale, completat cu articolele L. 112-3 și L. 112-4 din același cod, cuprind, așadar, o listă orientativă a operelor protejate. Mai mult, categoria operelor de artă aplicată este foarte extensivă, de unde rezultă că protecția poate fi aplicată unor creații utilitare foarte diverse.

În sistemul de *copyright*, legea americană precizează că „operele originale ale autorului" („original works of authorship") beneficiază de protecție. De asemenea, legea engleză specifică că există un *copyright* asupra „operelor originale literare, dramatice, muzicale sau artistice", fără a oferi o definiție a noțiunii de „originalitate".

Cu privire la „operele autorului"[24] („works of authorship") protejate de legea americană, doctrina susține că aceste categorii au caracter ilustrativ și nu limitează noțiunea de „works of authorship", ceea ce permite să se păstreze o anumită flexibilitate[25]. Mai mult,

---

[23] Art. L. 132-24, CPI: „Le contrat qui lie le producteur aux auteurs d'une oeuvre audiovisuelle, autres que l'auteur de la composition musicale avec ou sans paroles, emporte, sauf clause contraire (…) cession au profit du producteur des droits exclusifs d'exploitation de l'oeuvre audiovisuelle."

[24] Art. 102 (a), *Copyright Act of the United States*: „Works of authorship include the following categories:(1) literary works; (2) musical works, including any accompanying words; (3) dramatic works, including any accompanying music; (4) pantomimes and choreographic works; (5) pictorial, graphic, and sculptural works; (6) motion pictures and other audiovisual works; (7) sound recordings; and (8) architectural works."

[25] Alain Strowel, *op.cit.*, pp. 394-395.

definiția noțiunii de „operă literară”[26] oferă o extindere a obiectului de protecție în sfera operelor de informare.

Atât legislația română și franceză, cât și cea americană, oferă un sistem de protecție deschis care autorizează extinderea obiectului dreptului de autor, fără a fi necesare modificări în textele legislative. Aceste legi prezintă o listă de opere susceptibile a fi protejate cu condiția ca acestea să fie originale.

Analizând jurisprudența franceză, în comparație cu cea americană, constatăm că judecătorii francezi au acordat protecție unor opere utilitare. Protecția operelor utilitare prin dreptul de autor a fost influențată de teoria unității artei, acceptată pe scară largă în Franța, dar criticată de unii autori pentru motivul că denaturează conceptul de operă literară și artistică.

O altă diferență între sistemul de *copyright* și sistemul *droit d'auteur* constă în protecția înregistrărilor sonore. Legiuitorul american încadrează înregistrările audio în categoria drepturilor de autor, în timp ce legiuitorul francez și cel român le încadrează, alături de interpretări și emisiuni, în categoria drepturilor conexe.

Totodată, în dreptul francez și cel român observăm un cumul al dreptului de autor cu dreptul desenelor și modelelor. Cu privire la dreptul englez, observăm că acesta se diferențiază de celelalte regimuri prin faptul că oferă protecție unor prestații de natură industrială (emisiunile de radiodifuziune, programele distribuite prin cablu, înregistrările sonore și prezentările tipografic), încadrându-le în categoria operelor non-originale.

Dacă ne raportăm la discursul doctrinal, vom observa că există o marjă între concepția subiectivă întâlnită în sistemul dreptului de autor, care se referă la „amprenta personalității autorului”, și criteriul „creației independente” prevăzut în dreptul american. Cu toate acestea, analizând jurisprudența, putem constata o relativizare a acestei diferențe: pe de o parte, în decizia *Pachot*, Curtea de Casație din Franța face referire la „munca intelectuală”, pe de altă parte, în decizia *Feist,* Curtea Supremă din S.U.A. pune accentul pe elementul de creativitate personală[27]. Prin urmare, jurisprudența ne arată că *dreptul de autor* nu se delimitează de *copyright* pentru motivul că, în Franța sau România, munca intelectuală nu poate conduce la dobândirea dreptului.

Analizând jurisprudența americană, constatăm că dimensiunea personală, care nu a lipsit în totalitate din dreptul american, se infiltrează din ce în ce mai mult în regimul *copyright*. Nu putem spune același lucru despre jurisprudența engleză, care oferă o definiție slabă a originalității. Legea britanică nu prevede originalitatea ca o condiție generală de protecție, acest criteriu aplicându-se doar la anumite categorii de opere. În doctrina de specialitate există tendința de a se considera că o operă este originală dacă provine de la autor și nu este copiată. Astfel, trebuie să existe un minimum de efort din partea autorului („minimum standard of effort”)[28]. Cu alte cuvinte, *copyright* are ca scop recompensarea aptitudinii, muncii și a efortului celui care revendică acest drept („skill, judgement and

[26] Art. 101, *Copyright Act of the United States*: „*Literary works* are works, other than audiovisual works, expressed in words, numbers, or other verbal or numerical symbols or indicia, regardless of the nature of the material objects, such as books, periodicals, manuscripts, phonorecords, film, tapes, disks, or cards, in which they are embodied.”

[27] André Bertrand, *Le droit d'auteur et les droits voisins*, Paris, Masson, 1991, p. 117.

[28] W. R. Cornish, „*Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Marks and Allied Rights”*, London, Sweet & Maxwell, 2 ed., 1989, p. 168.

labour”)[29]. W. Cornish enumeră trei elemente care constituie criteriile pentru acordarea protecției: munca („labour”), aptitudinea („skill”) și capitalul de cunoștințe („capital”)[30].

În ciuda acestei convergențe relative, criteriul originalității constituie un punct destul de sensibil în legislația Uniunii Europene. Determinarea acestui criteriul apare în continuare „ca o piatră de poticnire între țările continentale și cele anglo-saxone”[31]. Cu titlu de exemplu, Directiva 2009/24/CE privind protecția juridică a programelor pentru calculator prevede că „un program este protejat dacă este original, în sensul că reprezintă o creație intelectuală proprie autorului”. Mulți specialiști consideră că această definiție a originalității se apropie mai mult de concepția clasică și umanistă a dreptului francez, deoarece pune accentul pe latura personală[32].

Jurisprudența menționată în acest capitol ne arată că sensul de originalitatea variază de la un regim național la altul, tocmai din motivul că *dreptul de autor* și *copyright*-ul protejează opere de natură diferită. Prin urmare, se putea vorbi despre „influența naturii operelor asupra criteriului originalității”[33]. Noțiunea originalității era modelată în funcție de cele trei domenii ale dreptului de autor: literatura, arta și muzica. Mai mult, în dreptul englez, originalitatea este stabilită diferit pentru diverse opere care fac parte din același domeniu, cum ar fi domeniul artistic. În prezent, nu sunt diferențe mari între cele trei domenii, dar originalitatea este nuanțată în funcție de trei categorii de opere: operele artistice, operele factuale (care au un conținut informativ, cum ar fi hărțile geografice, bazele de date ș.a.) și operele funcționale (programele pentru calculator, planurile de arhitectură, anumite desene și modele)[34].

Criteriul originalității subiective se aplică operelor artistice. Totuși, există artele vizuale, cum ar fi fotografia, cărora criteriul originalității se aplică diferit[35]. Criteriul originalității devine dificil de stabilit în cazul operelor utilitare deoarece factorii externi limitează posibilitățile exprimării personale. *Exempli gratia*, hărțile, cataloagele, codurile, care trebuie prezentate sub o formă logică și coerentă, nu permit autorului să-și pună amprenta personalității asupra lor.

Luând în considerare principiul conform căruia dreptul de autor protejează doar forma, în cazul operelor funcționale forma nu va fi protejată dacă este separată de funcția sa.

O particularitate în stabilirea originalității o întâlnim în cazul operelor „factuale”,a căror caracteristică constă în prezentarea faptelor sau a transmiterii de informații. În acest caz, doar forma poate fi protejată, nu și ideile.

Recunoașterea – timidă - tardivă a drepturilor morale de către Statele Unite marchează influența dreptului natural asupra sistemului de *copyright*. Analizând jurisprudența americană, constatăm că drepturile morale sunt parțial protejate de dreptul contractelor, de dispozițiile cu

---

[29] G. Dworkin, R. D. Taylor, *Blackstone's Guide to the Copyright, Designs and Patents Act 1988*, London, Blackstone Press, 1989, p. 21.
[30] W. R. Cornish, *op.cit.*, p. 268.
[31] Alain Strowel, *op.cit.,* p. 469.
[32] Ibidem.
[33] Henri Desbois, *Le droit d'auteur en France*, ed. 3, Dalloz, Paris, 1978, p. 11.
[34] A se vedea, în acest sens, Alain Strowel, *op.cit.*, p. 472.
[35] Paul Goldstein, *Copyright Principles. Law and Practice*, Boston, Toronto, London, Little, Brown & Comp., 1989, vol. 1, pp. 64-65.

privire la încălcarea drepturilor personalității sau de reglementările în materie de concurență neloială (*unfair competition*).

În opoziție cu dreptul francez și cel român, prerogativele morale din dreptul anglo-american pot face obiectul unei renunțări prin contract, ceea ce „reflectă supremația principiului libertății contractuale în țările anglo-saxone”[36]. Această renunțare trebuie să se realizeze numai pentru utilizările identificate explicit. *Exempli gratia*, dreptul la respectul operei poate fi înlăturat în mod expres, precum și în mod tacit[37]. Aceste aspecte ne indică faptul că dreptul american se apropie de concepția continentală în ceea ce privește inalienabilitatea drepturilor morale.

Prin introducerea drepturilor morale, legea britanică din 1988 este influențată de concepția filosofică a dreptului natural, dar, în același timp, are o abordare diferită cu privire la forma de protecție. În opoziție cu legea federală americană, legea britanică stabilește, pe lângă cele două prerogative recunoscute de articolul 6bis al Convenției de la Berna (dreptul de a revendica paternitatea operei și dreptul de a se opune oricărei deformări, mutilări sau modificări), alte două drepturi morale: dreptul de a se opune unei atribuiri abuzive și dreptul de nedivulgare în materie de fotografii și filme (*right to privacy*).

Drepturile morale reprezintă un element de referință al discursului comparativ între dreptul de autor (*droit d'auteur*) și *copyright*. Deși, în general, s-a afirmat că drepturile morale nu sunt recunoscute de sistemul de *common law*, evoluția recentă a *copyright*-ului ne arată că această afirmație trebuie revizuită.

Dreptul integrității, unul dintre drepturile morale alături de dreptul de divulgare, constituie elementul care scoate în evidență diferența dintre *copyright* și *dreptul de autor (droit d'auteur)*: „Dreptul integrității are două funcții: pe de o parte, la nivel de analiză comparativă, creează decalajul între cele două sisteme, pe de altă parte, la nivel de analiză evolutivă, contribuie la nașterea dreptului moral”[38]. Dreptul de divulgare este fundamental în concepția continentală, deoarece este legat de drepturile personalității care stau la baza naturii juridice a dreptului de autor.

În Franța și în România se acordă o importanță deosebită dreptului moral, fiind calificat ca perpetuu, inalienabil, imprescriptibil și transmisibil succesorilor autorului. Fundamentul dreptului moral este protecția operei spiritului și doar autorul operei și succesorii săi pot asigura în mod eficient această protecție. În principiu, dreptul moral nu poate face obiectul nici unei exploatări sau a unei cesiuni către o terță persoană. Orice convenție contrară este lovită de nulitate absolută. Dreptul moral oferă autorului posibilitatea de a se apăra împotriva oricărei atingeri a integrității sale.

---

[36] Jules-Marc Baudel, „Le droit d'auteur français et le copyright américain: les enjeux”, în *Revue Française d'Études Américaines*, 1998, 78, p. 50.

[37] În acest sens, într-o decizie celebră, Curtea de Apel din New York a refuzat să sancționeze pauzele publicitare care întrerupeau difuzarea unui film, precizând că cesiunea drepturilor către postul respectiv de televiziune a fost făcută fără restricție și că aceasta prezintă o autorizare implicită de a efectua întreruperi în timpul filmului.

[38] Alain Strowel, *op.cit.*, p. 479. (traducerea noastră)

CONCLUZII

Dreptul de autor continental-european se află deseori în contrast cu *copyright*-ul anglo-saxon[39], definit pe scurt „dreptul de a copia sau de a reproduce". Constatăm faptul că cele două expresii nu sunt sinonime, deoarece doctrina și jurisprudența franceză asimilează dreptul de autor, cel puțin sub aspect moral, cu un drept al personalității, provenit din dreptul natural (*jusnaturalism*), în timp ce *copyright*-ul, în special cel american, asimilează, precum brevetul, dreptul de autor cu „un monopol acordat pentru o perioadă limitată pentru a încuraja dezvoltarea artelor și a științei"[40].

Deși este adevărat că natura dreptului diferă în cele două sisteme și că, în virtutea caracterului său de drept al personalității, legea franceză și cea română a pus autorul pe un piedestal, acordându-i multe drepturi, în special prin recunoașterea drepturilor morale ca fiind „imprescriptibile și inalienabile", considerăm că nu este corect să afirmăm că dreptul anglo-saxon are ca scop doar protejarea editorilor.

Această opoziție între *droit d'auteur* și *copyright* se datorează faptului că nici un sistem juridic contemporan nu pune accentul pe dreptul moral al creatorului, pe care îl întâlnim în sistemul continental, cu precădere în dreptul francez și cel românesc. Chiar dacă a întâmpinat dificultăți în a păstra viziunea personalistă, concepția continental-europeană a rămas credincioasă tradiției care impune respectarea dreptului autorului și al artistului. Pe de altă parte, din cauza acestei asimilări a *copyright*-ului cu un monopol de exploatare acordat pentru a încuraja arta și știința, juriștii americani neagă adesea protecția operelor în Franța prin dreptul de autor, sub pretextul că acest monopol ar contraveni „interesului public".

În măsura în care *droit d'auteur* și *copyright* au același scop, și anume acela de a sancționa reproducerea operelor prin care se încalcă drepturile autorilor, opoziția dintre *civil law* și *common law* trebuie să fie nuanțată ca și în alte domenii. Urmărind evoluția celor două sisteme, observăm că spiritul Iluminismului a inspirat atât legile americane de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, cât și legile franceze ale epocii revoluționare. De asemenea, atât dreptul de autor francez, cât și *copyright*-ul englez, au luat naștere în urma conflictului între librarii monopoliști din capitală și librarii din provincie. În Anglia, precum și în Statele Unite, *copyright*-ul nu a avut ca scop protejarea editorilor, ci mai degrabă a autorilor. Unii comentatori apreciază că Statutul Reginei Anna, precum și Constituția Statelor Unite, nu urmărește un „drept de copiere", ci mai degrabă „dreptul autorilor"[41]. Acest aspect este confirmat de articolul 201 al legii americane din 1976, care prevede, cu câteva excepții, în special în cazul operelor realizate în baza unui contract de muncă sau de antrepriză (*work made for hire*), că *copyright*-ul asupra unei opere protejate aparține inițial autorului sau autorilor lucrării („copyright in a work protected under this title vest initially in the author or authors of the work").

---

[39] A se vedea în acest sens W.R. Cornish, „Moral rights under the 1988 Act", [1989] 12 *EIPR* 449; A. Dietz, „Les États-Unis et le droit moral: idiosyncrasie ou rapprochement ?", în *RIDA* 1989, 142, p. 223; B. Edelman, „Entre copyright et droit d'auteur : l'intégrité de l'œuvre de l'esprit", *D.* 1990, chron. 295.

[40] Art. 1, secțiunea 8, *Constituția Statelor Unite ale Americii*.

[41] R.F. Whale & J. Philips, *Whale on copyright,* ESC, Oxford 1983, p. 16.

Din studiul nostru rezultă faptul că în ambele țări autorii se bucură, în toate circumstanțele, de un minim de drepturi morale și, în special, de dreptul la paternitate. Statele California și New York au de mulți ani o legislație specifică care recunoaște autorilor dreptul la integritatea operelor lor. În urma adoptării legii privind drepturile de artă vizuală din 1990 (*Visual Artists Rights Act*), legea din 1976 a fost completată cu articolul 106 care face referire la drepturile de paternitate și integritate ale artiștilor. Legea britanică din 1988 (*The Copyright, Designs and Patents Act*) conține un capitol intitulat „Drepturi morale", în care mai multe articole sunt consacrate dreptului de paternitate al autorului.

Cu toate acestea, legea din 1976 protejează anumite aspecte ale dreptului moral - dreptul la divulgare sau dreptul de a se opune schimbărilor făcute la lucrarea derivată, în măsura în care autorul nu le-a cedat printr-un contract. În caz contrar, autorul poate fi chiar creatorul, angajatorul sau beneficiarul contractului de comandă. Drept urmare, creatorul este adesea forțat să folosească diferite acțiuni din dreptul comun pentru a i se recunoaște drepturile, cum ar fi: dreptul contractului, abuzul de drept, dreptul personalității, concurența neloială. Una dintre particularitățile regimului american privește operele angajaților, regula *works made for hire* îl transformă pe angajator în autorul operei și îl investește cu drepturi. În schimb, nu poate fi vorba despre un contrast dintre dreptul american și dreptul francez și cel român în ceea ce privește criteriul originalității și operele protejate, durata protecției și prezența licențelor non-voluntare.

În cele din urmă, o hotărâre[42] privind dreptul de autor asupra unei sculpturi, realizată în baza unui contract de comandă, pronunțată la 5 iunie 1989 de către Curtea Suprem a Statelor Unite, subliniază rolul personalității autorului și, astfel, schițează o evoluție a *copyright*-ului american către un „drept de autor" continental-european.

Dincolo de aspectele convergente, există și diferențe între *copyright*-ul american și dreptul de autor continental (francez și român), referindu-ne, de pildă, la regimul operelor cinematografice din care rezultă două caracteristici ale dreptului american: titularitatea drepturilor pentru producător și absența prerogativelor morale inalienabile pentru realizator (regizor).

Pe planul titularității drepturilor și al operelor protejate, dreptul englez profită de influența scăzută pe care Convenția de la Berna o exercită cu privire la anumite aspecte (de pildă, nu prevede o definiție formală a autorului) și acordă calitatea de autor unei serii de antreprenori. În ceea ce privește drepturile morale, dreptul englez se conformează prevederilor Convenției de la Berna, ceea ce îl aproprie de concepția continentală. Totuși, această apropriere este timidă având în vedere condițiile impuse pentru exercitarea acestor drepturi.

De cealaltă parte, dreptul francez și cel românesc a redus drepturile morale ale anumitor autori, în special ale creatorilor programelor pentru calculator, a bazelor de date și operelor audiovizuale, accentuând astfel apropierea de sistemul *copyright*. Pe planul subiectului dreptului de autor și cel al obiectului, dreptul francez și cel român a făcut câteva compromisuri. De pildă, în cazul operelor colective, calitatea de autor este recunoscută

[42] Decizia Curții Supreme a Statelor Unite din 5 iunie 1989, în cauza *Community for Creative Non-Violence v. Reid,* material disponibil online la adresa: https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/490/730.html, consultat la data de 18 martie 2019.

persoanelor morale. De asemenea, teoria unității artei permite protejarea producțiilor, deși contribuția creativă a autorului este slabă.

Diferențele între dreptul de autor continental-european și *copyright*-ul anglo-saxon, care sunt mai degrabă de natură filosofică, s-au diminuat, ca urmare a aderării Statelor Unite la Convenția de la Berna și armonizării legislațiilor naționale în cadrul Uniunii Europene.

Elementul important al divergenței dintre dreptul de autor continental-european și *copyright*-ul american nu este opoziția față de conceptele juridice ca atare și, în special, cu privire la drepturile morale ale autorilor, ci distribuirea veniturilor rezultate din exploatarea drepturilor.

Astfel, deși *Codul de proprietate intelectuală* din Franța, precum și *Copyright Act* din Statele Unite, disting calitatea de „autor", care dă naștere dreptului, de cea de „titular al drepturilor", care permite exercitarea prerogativelor de ordin patrimonial, dreptul de autor francez are dificultăți în acceptarea acestei dihotomii și percepe această instituție juridică ca un obiect de redistribuire a veniturilor ce depășește dispozițiile Codului muncii și ale Codului civil[43]. Astfel, în Franța, dreptul de autor apare adesea ca o scuză pentru a justifica veniturile suplimentare pe care angajatul sau subcontractantul are dreptul să le solicite de la angajatorul sau de la persoana care comandă lucrarea, pe lângă salariul sau onorariile sale. Latura „umanistă" a dreptului de autor „ascunde un obiectiv specific, și anume interzicerea companiilor să controleze conținutul creațiilor făcute de angajații lor și să forțeze aceste companii să redistribuie roadele diverselor exploatări"[44].

Copyright-ul este o logică economică în primul rând, un drept de exploatare, care îi protejează pe cei care investesc în proprietatea intelectuală (producători, angajatori etc.), mai mult decât pe creatorii operei. Dimpotrivă, dreptul de autor continental-european este un drept care îi protejează în primul rând pe creatori. Totuși, considerăm că dimensiunea economică nu poate fi distinsă în mod radical de cea morală, deoarece componenta economică este inerentă dreptului de autor și, totodată, acest drept este inseparabil de existența unei piețe.

[43] André Bertrand, *Droit d'auteur, op. cit.*, 2010.
[44] Ibidem.

BIBLIOGRAFIE

Tratate, cursuri, monografii

1. Alleaume, Christophe, *Propriété intellectuelle*, Montchrestien-Lextenso éd., Paris, 2010;
2. Alleaume, Christophe, Craipeau, N., *Propriété intellectuelle*, Cours et travaux diriges, Lextenso éditions, Montchrestien, Paris, 2010;
3. Albusel, I., *Proprietate intelectuală. Drepturi de autor. Mărci. Brevete - Volumul I Jurisprudența C.J.U.E. în procedura trimiterilor preliminare,* Editura Hamangiu, București, 2016;
4. Anechitoae, C., *Dreptul proprietății intelectuale,* Editura Pro Universitaria, București, 2014;
5. Atkinson, B., Fitzgerald, B., *A Short History of Copyright*, Springer, 2011;
6. Badâr, Ilie, *Dimensiunea economică a proprietății intelectuale*, Editura AGEPI, Chișinău, 2014;
7. Bădescu, M., *Concepte fundamentale în teoria și filosofia dreptului*, Editura Lumina Lex, București, 2002;
8. Bărbat, Vlad, *Adaptarea contractului in dreptul romanesc și în dreptul comparat*, Editura Universul Juridic, București, 2022;
9. De Bellefonds, Xavier Linant, *Droits d'auteur et droits voisins*, Dalloz, Paris, 2002;
10. Benhamou, Françoise, Farchy, Joëlle, *Droit d'auteur et copyright*, La Découverte, Paris, 2009;
11. Idem, *Droit d'auteur et copyright,* La Découverte, Paris, 2014
12. Berenboom, Alain, Baetens, Jan, *Le combat du droit d'auteur*, Les impressions nouvelles, 2001;
13. Berenboom, Alain, *Le nouveau droit d'auteur et les droits voisins*, Bruxelles, Larcier, 2008;
14. Bernault, Carine, *Dictionnaire de droit de la propriété intellectuelle*, 2e édition, Ellipsee, Paris, 2015;
15. Bertrand, André, *Le droit d'auteur et les droits voisins*, Paris, Masson, 1991;
16. Idem, *Le droit d'auteur et les droits voisins*, 2e édition, Dalloz, Paris, 1999;
17. Idem*, La musique et le droit : de Bach à Internet,* Litec, Paris, 2002;
18. Idem*, Le droit d'auteur et les droits voisins*, Dalloz, Paris, 2009;
19. Idem, *Droit d'auteur*, 3e édition, Dalloz, Paris, 2010;
20. Benoist, J., *Qu'est-ce qu'un livre?*, PUF Quadrige, 1995;
21. Bensamoun, A., *Essai sur le dialogue entre le legislateur et le juge en droit d'auteur*, PUAM, 2008;
22. Bentham, Jeremy, *Manual of political economy*, 1800;
23. Benveniste, Émile, *Le Vocabulaire des institutions indo-européennes*, Éd. de Minuit, 1969;

24. Binctin, Nicolas, *Le capital intellectuel*, Litec, Paris, 2007;
25. Idem, *Droit de la propriété intellectuelle: droit d'auteur, brevet, droits voisins, marque, dessins et modèles*, 4e édition, LGDJ, Lextenso, 2016;
26. Idem, *Droit de la propriété intellectuelle: droit d'auteur, brevet, droits voisins, marque, dessins et modèles*, 5e édition, LGDJ, Lextenso, 2018;
27. Bitan, Hubert, *Droit des créations immatérielles. Logiciels, Bases de données, autre oeuvres sur le Web 2.0*, Wolters Kluwer France, Editions Lamy, 2010;
28. Blanc-Jean, Guillaume, *Droi de la propriété intellectuelle*. *Théorie et pratique*, Magnard-Vuibert, Paris, 2011;
29. Bodoașcă, T., Tarnu, L.I., *Dreptul proprietății intelectuale,* Ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015;
30. Boncompain, Jacques, *La révolution des auteurs, 1773-1815*, Fayard, Paris, 2002;
31. Idem, *De Scribe à Hugo: la condition de l'auteur, 1815-1870*, H. Champion, Paris, 2013;
32. Idem, *De Dumas fils à Marcel Pagnol: les auteurs aux temps modernes (1871-1996)*, H. Champion, 2013;
33. de Bouchony, Alain, *La contrefaçon*, PUF, Paris, 2006;
34. Bruguière, J.-M., N. Mallet-Poujol, N., Robin, A., *Propriété intellectuelle et droit commun*, PUAM, 2007;
35. Bruguière, Jean-Michel, *Droit de la propriétés intellectuelles,* 2e édition, Ellipses, Paris, 2011;
36. Idem, *Droit de la personnalité,* Ellipses, Paris, 2015;
37. Bruguière, Jean-Michel, Vivant, Michel, *Droit d'auteur*, 2e édition, Dalloz, Paris, 2015;
38. Bruguière, Jean-Michel, *Le droit du copyright anglo-américain*, Dalloz, Paris, 2017;
39. Bruguière, Jean-Michel, Desprez, Pierre, Dumont, Frédéric, Fouchoux, Vincent, *Droit de l'Internet*, 3e édition, LexisNexis, 2017;
40. Bruguière, Jean-Michel, *Droit des propriétés intellectuelles*, 3e édition, Ellipses, Paris, 2018;
41. Buydens, Mireille, *La propriété intellectuelle: évolution historique et philosophique*, Bruyant, Bruxelles, 2012;
42. Carbonnier, Jean, *Droit civil. Introduction*, Presses Universitaires de France, Paris, 1955
43. Idem, *Flexible droit*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1976;
44. Idem, *Sociologie juridique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1978;
45. Caron, Christophe, *Les exceptions au regard du fondement du droit d'auteur en droit français*, Paris, Dalloz;
46. Idem, *Le consommateur en droit d'auteur,* Mél. J. Calais-Auloy, Dalloz, 2004;
47. Idem, *Droits d'auteur et droits voisins,* Litec, Paris, 2006;
48. Idem, *Droits d'auteur et droits voisins,* 4e édition, LexisNexis, Paris, 2015;
49. Idem, *Droits d'auteur et droits voisins,* 5e édition, LexisNexis, Paris, 2017;
50. Cărpenaru, St. D., *Drept civil. Drepturile de creație intelectuală,* Editura 2, București, 1979;

51. Idem, *Drept civil. Drepturile de creație intelectuală*, Tipografia Universității din București, 1971;
52. Caso, Roberto, Federica, Giovanella,, *Balancing Copyright Law in the Digital Age. Comparative perspectives*, Springer, 2015;
53. Chatelain-Rey, Francoise, Taugourdeau, Pierre, *Oeuvres d'art et objets de collection en droit français*, LexisNexis, Paris, 2011;
54. Chaudenson, Françoise, *A qui appartient l'œuvre d'art?*, Armand Colin, Paris, 2007;
55. Cicero, Marcus Tullius, *On the Laws*, Cornell University Press, New York, 2014;
56. Circă, Adrian, *Protecția drepturilor intelectuale – actualități și perspective*, Editura Universul Juridic, București, 2013;
57. Ciucă, Aurora, *Persoana fizică în dreptul internațional public. Prolegomene*, Editura Lumen, Iași, 2017;
58. Idem, *Protecția internațională a drepturilor omului*, Editura Fundației Axis, Iași, 2004;
59. Ciucă, Valerius M., *Repere teoretice în sociologia juridică generală – eboșe*, Editura Sagittarius, Iași, 1994;
60. Idem, *Lecții de sociologia dreptului*, Editura Polirom, Iași, 1998;
61. Idem, *Lecții introductive de hermeneutică juridică SYLLABUS*, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2005;
62. Ciucă, Valerius M., Scripcaru Gh., Scripcaru C., *Psihanaliză și hermeneutică juridică. O pledoarie pentru iubirea necondiționată*, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2005;
63. Ciucă, Valerius M., Scripcaru Gh., *Individul radical*, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2006;
64. Ciucă, Valerius M. (coord.) et alii, *Lecții de drept privat comparat*, vol. I-III, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2003-2009;
65. Idem, *Vagant prin ideea europeană. Fulguraţii juridico-filosofice*, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2011;
66. Idem, *Itinerarii prin pretoriile europene*, Editura Fundației Academice Axis, Iași, 2011;
67. Idem, *Drept roman. Lecțiuni*, vol. I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2014;
68. Idem, *Drept roman. Lecțiuni*, vol. I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2014;
69. Idem, *Euronomosofia. Periplu filozofic prin dreptul european organic. Lecțiuni*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2019;
70. Idem, *Drept privat comparat. Lecţiuni. Vol. I: Prolegomene*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, 2020;
71. Colombet, Claude, *Propriété littéraire et artistique et droits voisins*, 4e édition, Dalloz, Paris, 1988;
72. Idem, *Grands principes du droit d'auteur et des droits voisins dans le monde*, Paris, Litec, Unesco, 1990;
73. Idem, *Propriété littéraire et artistique et droits voisins,* Dalloz, Paris, 1997;
74. Idem, *Propriété littéraire et artistique: et droits voisins*, 9e édition, Dalloz, Paris, 1999;

75. Colston, Catherine, *Principles of Intellectual Property Law*, Cavendish Publishing, 1999;
76. Idem, *Modern intellectual property law*, 3rd edition, Routledge, NY, 2010;
77. Cornish, W. R., Llewelyn D., *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trademarks & Allied Rights*, 5 ed., Sweet&Maxwell, 2003;
78. Cornish, W. R., Llewelyn D., Alpin T., *Intellectual Property: Patents, Copyright, Trademarks & Allied Rights*, Sweet&Maxwell, 2013;
79. Cornu, M., coord., De Lamberterie I., coord., Sirinelli P., coord., Wallaert C., coord., *DICTIONNAIRE comparé du droit d'auteur et du copyright*, CNRS Editions, Paris, 2003;
80. Comte, A., *Curs de filozofie pozitivă*, vol. I-II, Editura Beladi, Craiova, 2002;
81. Cooper, Dreyfuss, Rchelle, Ginsburg, Jane C., *Intellectual Property at the Edge*, Cambridge University Press, 2012;
82. Couture, Marc, Dube Marcel, Mallisard Pierrick, *Propriété intellectuelle et université: entre la libre circulation des idées et la privatisation des savoirs*, Presses de l'Université du Québec, 2010;
83. Craiovan, Ion, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Ediția a 3-a revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015;
84. Czapracka, Katarzyna, *Intellectual Property and the Limits of Antitrust. A Comparative Study of US and EU Approaches*, Edward Elgar, 2009;
85. David, René, *Les grands systémes de droit contemporains*, Dalloz, Paris, 1966;
86. Dănilă, Cătună, L., *Dreptul de autor și dreptul de proprietate industrială*, Editura C.H.Beck, București, 2008;
87. Idem, *Drept civil. Proprietate intelectuală*, Editura C.H.Beck, București, 2013;
88. Deazley, R., *Rethinking copyright. History, Theorie, Language*, Edward Elgar, 2006;
89. Desbois, Henri, *Le droit d'auteur en France*, Paris, Dalloz, 3e édition, 1978;
90. Detienne, Marcel, *Les Maîtres de vérité dans la Grèce archaïque*, 2eéd. Maspero, 1973;
91. Diderot, D., *Lettre historique et politique adressée à un magistrat sur le commerce de la libraire, in Œuvres complètes de Diderot*, Paris, Garnier Frères, 1876;
92. Dincă, R., Trăilă, D., *Legislația proprietății intelectuale, vol. II, Reglementări internaționale*, Editura All Beck, București, 2004;
93. Dinwoodie, Graeme B., William, O. Hennessey, Shira, Perlmutter, Graeme, W. Austin, *International Intellectual Property Law and Practice*, Lexis Nexis, 2008;
94. Dock, M.-C., *Étude sur le droit d'auteur*, L.G.D.J., 1963;
95. Idem, *Dicționar de dreptul proprietății intelectuale,* Editura C.H.Beck, București, 2015;
96. Idem, *Dreptul proprietății intelectuale. Protecție juridică*, Editura Solomon, 2021;
97. Douglas –Scott, S., *Law after modernity*, Oxford and Portland, Oregon, 2013;
98. Doutrelepont, Carine, *Le droit moral de l'auteur et le droit communautaire: analyse en droit comparé et en droit européen*, Bruylant, LGDJ, Paris, Bruxelles, 1997;
99. Drahos, P., Mayne, R., *Global Intellectual Property Rights: Knowledge, Acces and Development*, Palgrave, Macmillan, 2002;
100. Drexl, Josef, Kur, Annette, *Intellectual Property and Private International Law- Heading for the Future*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2005;

101. Dissescu, Constantin G., *Drept Constituțional*, Ed. Socec, București, 1915;
102. Dumitrascu, C., *Drepturile de autor și drepturile conexe- legislație comentată, practică judiciară,* Editura Tribuna Economică, București, 2013;
103. Dupuis, Michel, *Les propriétés intellectuelles*, Ellipses, Paris, 2017;
104. Durac, Gheorghe, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Dimitrie Cantemir, Târgu-Mureș, 2000;
105. Idem, *Drept procesual civil. Partea generală*, Editura Hamangiu, 2021;
106. Idem, Drept procesual civil. Principii și instituții fundamentale, Editura Hamangiu, 2014;
107. Dutfield, Graham, Suthersanen Uma, *Global Intellectual Property Law*, Edward Elgar, 2008;
108. Dworkin, G., Taylor, R. D., *Blackstone's Guide to the Copyright, Designs and Patents Act 1988*, London, Blackstone Press, 1989;
109. Eco, Umberto, *Interpretare și suprainterpetare*, Editura Pontica, Constanța, 2004
110. Edelman, Bernard, *La proprieté littéraire et artistique*, P.U.F., Paris, 1989;
111. Idem, *Droits d'auteur et droits voisins*, Dalloz, 1993;
112. Idem, *Le sacre de l'auteur*, Paris, Édition du Seuil, 2004;
113. Idem, *La propriété littéraire et artistique*, 4e édition, PUF, Paris, 2008;
114. Idem, *Tous artistes en droit : petite histoire de l'esthétique à l'ère des droits de l'homme*, Hermann, Paris, 2011;
115. Edelman, Bernard, Heinich, Nathalie, *L'art en conflits. L'œuvre de l'esprit entre droit et sociologie*, La Découverte,Paris, 2016;
116. Edelman, J.J., *Le sacre de l'auteur*, Seuil, 2001;
117. Edge, I., *Comparative Law in Global Perspective*, Transaction Publishers, New York, 2000;
118. Efroni, Z., *Acces-Right. The Future of Digital Copyright Law*, Oxford University Press, 2011;
119. Elkin-Koren, Niva, Salzberger, Eli M., *The Law and Economics of Intellectual Property in the Digital Age. The limits of analysis*, Routledge, 2012;
120. Eminescu, Yolanda, *Dreptul de autor. Legea nr. 8/1996 comentată*, Editura Lumina Lex, București, 1997;
121. Idem, *Dreptul de autor*, Editura Lumina Lex, București, 1994;
122. Escarra, J. , Rault, J., Hepp F., *La doctrine française du droit d'auteur*, Paris, Bernard Grasset, 1937;
123. European Writer's Council (Conference), *Authors' rights in the digital world*, 2010 – Biblioteca Națională Română;
124. Fairhurst, J., *Law of the European Union*, Pearson Education Limited, London, 2006
125. Farchy, Joelle, *Internet et le droit d'auteur: la culture Napster*, Paris, CNRS, 2003;
126. Farjat, G., Remiche, B. (ed.), *Liberté et droit economique*, Bruxelles, De Boeck, 1992;
127. Fauchoux, Vincent, Deprez, Pierre, Bruguière, Jean-Michel, *Le droit de l'Internet: lois, contrats et usages*, 2e édition, LexisNexis, Paris, 2013;
128. Françon, André, *Le droit d'auteur. Aspects internationaux et comparatifs*, Cowansville, Yvon Blais, 1993;

129. Idem, *Cours de propriété littéraire, artistique et industrielle*, Cours de droit, Litec, 1999;
130. Fitzgerald, Brian, Gilchrist John, *Copyright Perspectives. Past, Present, Prospect*, Springer, 2015;
131. Florea, Bujorel, *Dicționar de dreptul proprietății intelectuale,* Editura Universul Juridic, București, 2012;
132. Idem, *Infracțiuni contra drepturilor de creație intelectuală*, Editura Universul Juridic, București, 2016;
133. Gaius, *Institutes;*
134. Gautier, Pierre Yves, *Propriété littéraire et artistique*, 9e édition, PUF, Paris, 2015;
135. Idem, *Propriété littéraire et artistique*, 10e édition, PUF, Paris, 2017;
136. Idem, *Propriété littéraire et artistique*, 11e édition, PUF, Paris, 2019;
137. Geiger, C., *Droit d'auteur et droit du public à l'information : approche de droit comparé*, Litec, Paris, 2004;
138. Idem, *Constructing European intellectual property achievements and new perspectives*, Edward Elgar, Cheltenham, 2013;
139. von Gierke, Otto, *Deutsches Privatrecht*, t. I, Leipzig 1895;
140. Goldstein, Paul, *Copyright Principles. Law and Practice*, Boston, Toronto, London, Little, Brown & Comp., vol. 1, 1989;
141. Idem, *Copyright, patent, trademark and related state doctrines cases and materials on the law of intellectual property*, Foundation Press, New York, 2002;
142. Gorman, Robert A., *Copyright Law*, Federal Judicial Center, 2006;
143. Hamangiu, Constantin, *Arta şi literatura din punct de vedere juridic- teoria proprietăţei intelectuale*, Imprimeria Statului, București, 1906;
144. Hayez, C., Lisse M., *Apparitions de l'auteur. Études interdisciplinaires du concept d'auteur*, Peter Lang, 2005;
145. Hegel, *Principes de la philosophie du droit*, Berlin, 1821, trad. de J. Hyppolite, Paris, Gallimard, 1940;
146. Henning, J. L., *Apologia plagiatului*, Editura Art, București, 2009;
147. Hilty, Reto M., Nerrison, Sylvie, *Balancing Copyright – A Survey of National Approaches*, Springer, 2012;
148. Hobbes, Thomas, *Léviathan*, trad. G. Mairet, Paris, Gallimard, 2003;
149. Hobbes, Thomas, *De Cive. Le citoyen ou les fondements de la politique*, traduit en français sous le titre *Le Citoyen* par S. Sorbière, Paris, 1982;
150. Hoecke van M., *Methodologies of legal research. Wich kind of method for what of discipline?*, Oxford and Portland, Oregon, 2013;
151. Homer, *Iliada*, trad. Dan Sluşanschi, Humanitas, București, 2012;
152. Homer, *Odyseia*, trad. Dan Sluşanschi, Humanitas, București, 2012;
153. *Iustiniani Institutiones*, trad. Vladimir Hanga, Mircea Dan Bob, Editura Universul Juridic, București, 2009;
154. Justinian, *Institutionum sev elementorum*;
155. Justinian, *Digeste;*

156. Joyce, Craig, Leafer Marshall, Jaszi Peter, Ochoa Tyler, *Copyright Law*, Sixth Edition, Lexis Nexis, 2005;
157. Josserand, L., *Cours de droit positif francais*, Recueil Sirey, Paris, 1938;
158. Kant, Emmanuel , *Qu'est-ce-qu'un livre ?*, PUF, Paris, 1995;
159. Leaffer, Marshall, *Understanding Copyright Law*, Fifth Edition, LexisNexis, 2011;
160. Legrand, P., Munday, R., *Comparative Legal Studies: Traditions and Transitions*, Cambridge University Press, 2003;
161. Legrand, P., *Dreptul comparat*, Editura Lumina Lex, București, 2001;
162. Leș, Ion, *Sisteme juridice comparate*, Editura All Beck, București, 2002;
163. Locke, John, *Essai philosophique concernant l'entendement humain*, 1690, trad. Fr. M. Coste, Cinquième édition, 1755, rééd. Vrin, 1998;
164. Idem, *Le seconde Traité de Gouvernement*, 1689-1690, II, 6, trad. fr. J.F. Spitz, PUF, 1994;
165. Idem, *Al doilea tratat despre cârmuire/Scrisoare despre toleranță*, traducere de Silviu Culea, Editura Nemira, București, 1999;
166. Lucas, A., Lucas, H.-J., *Traité de la propriété littéraire et artistique,* Litec, Paris, 1994;
167. Lucas, André, Lucas, H.-J., Lucas-Schloetter, Agnes, *Proprieté litteraire et artistique*, 4e édition, LexisNexis, Paris, 2012;
168. Lucas, André, *Propriété littéraire et artistique,* 5e édition, Dalloz, Paris, 2015;
169. Lucas, André, Lucas H.-J., Lucas-Schloetter Agnes, Bernault Carine, *Proprieté litteraire et artistique*, 5e édition, LexisNexis, Paris, 2017;
170. Idem, *Proprieté litteraire et artistique*, 4e édition, LexisNexis, Paris, 2012;
171. Lucas, André, *Propriété littéraire et artistique,* 5e édition, Dalloz, Paris, 2015;
172. Lucas, André, Lucas, H.-J., Lucas-Schloetter, Agnes, Bernault, Carine, *Proprieté litteraire et artistique*, 5e édition, LexisNexis, Paris, 2017;
173. Macovei, Codrin, *Contracte civile*, Editura Hamangiu, 2006;
174. Idem, Mirela Carmen, Dobrilă, Drept civil. Contractele translative de proprietate, Editura C.H.Beck, București, 2019;
175. Idem, Contracte civile, Editura Hamangiu, 2006;
176. Macovei, Ioan, *Protecția creației industriale*, Editura Junimea, Iași, 1984;
177. Idem, *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura All Beck, București, 2005;
178. Idem, *Tratat de drept al proprietății intelectuale*, Editura C.H.Beck, București, 2010;
179. Malaurie, Ph., *Antologia gândirii juridice*, Editura Humanitas, București, 1996;
180. Marceau, Y., *Le Droit Français de la Propriété Intellectuelle,* Editions CEDAT, Paris, 1999;
181. Marino, Laure, *Droit de la propriété intellectuelle*, PUF, Thémis, Paris, 2013;
182. Markellou, M., *Le contrat d'exploitation d'auteur ; vers un droit d'auteur contractuel européen; analyse comparative des systèmes juridiques allemand, belge, français et hellénique*, Larcier Creation Information Communication, 2012;
183. Maurel-Indart, Hélène, *Du plagiat*, Gallimard, Folio Essais, Paris, 2011;
184. Mousourakis George, *Fundamentals of Roman Private Law*, Springer -Verlag Berlin Heidelberg, 2012;
185. Idem, *The historical and institutional context of Roman law*, Ashgate, 2003;

186. Nabhan, Victor, C. Vincke, *Le droit d'auteur dans le monde de l'éducation*, 1977, Editeur officiel, Québec;
187. Olteanu, E. G., *Dreptul proprietății intelectuale*, ediția a 2-a, Editura C.H.Beck, București, 2008;
188. Özkan, E., *The politics and economics of software intellectual property rights*, State University of New York, NY, 2009 – teză de doctorat – Biblioteca Națională Română;
189. Pascal, Kamina, *Droit du cinéma*, LexisNexis, Paris, 2011;
190. Patault, A.M., *Introduction historique au droit des biens*, Paris, PUF, 1989;
191. Patterson, L. Ray, *Copyright in Historical Perspective*, Nashville, Vanderbilt University Press, 1968;
192. Pârvu, R., Romițan, C. R., *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Editura All Beck, București, 2005;
193. Pierrat, Emmanuel, *La guerre des copyrights*, Fayard, Paris, 2006;
194. Idem, *Le droit d'auteur et l'édition*, Paris, Éd. du Cercle de la librairie, 2013;
195. Idem, *L'auteur, ses droits et ses devoirs*, Gallimard, Folio Essais, Paris, 2020;
196. Piotraut, Jean-Luc, *La propriété intellectuelle en droit international et comparé: France, Allemagne, Royaume-Uni, Etats-Unis*, éd. Tec & Doc, Paris, 2007;
197. Pollaud-Dulian, Frédéric, *Le droit d'auteur: propriété intellectuelle*, Economica, Paris, 2014;
198. Pouillet, Eugène*, Traité théorique et pratique de la propriété littéraire et artistique et du droit de la représentation*, 1re éd., 1879, 3e éd., L.G.D.J., 1908;
199. Platon, „Ion", în *Arte Poetice, Antichitatea*, traducere de Constantin Noica, Editura Univers, 1970;
200. Raynard, J., Py, E., Tréfigny, P., *Droit de la propriété industrille*, LexisNexis, 2016;
201. Recht, Pierre, *Le droit d'auteur, une nouvelle forme de propriété*, 1969;
202. Renouard, A.-Ch., *Traité des droits d'auteur*, Paris, 1838;
203. Rigaux, F., *La protection de la vie privée et des autres biens de la personnalité*, Bruxelles, Bruylant et Paris, L.G.D.J., 1990;
204. Roș Viorel, Bogdan Dragos, Spineanu-Matei Octavia, *Dreptul de autor și drepturile conexe*, Editura All Beck, București, 2005;
205. Roș, Viorel, *Dreptul proprietății intelectuale. Vol. 1. Dreptul de autor, drepturile conexe și drepturile sui generis,* Editura C.H.Beck, București, 2016;
206. Romițan, C. R., *Drepturile morale de autor*, Editura Universul Juridic, București, 2007;
207. Roubier, Paul, *Le droit de la propriétéindustrielle*, Paris, Sirey, 1952;
208. Sardain, F., *La protection juridique des interfaces logicielles*, thèse Poitiers, 2002, nr. 127;
209. Scheufen, M., *Copyright versus Open Acces*, Springer, 2015;
210. Săvescu, D., *Proprietate intelectuală*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2015;
211. Seucan, Andreea Paula, *Drepturile morale și drepturile patrimoniale de autor*, Ed. Universul Juridic, București, 2015;
212. Seville, Catherine, *Literary Copyright Reform in Early Victorian England. The Framing of the 1842 Copyright Act*, Cambridge University Press, 2003;

213. Seville, Catherine, *The Internationalisation of Copyright Law*, Cambridge University Press, 2006;
214. Sirinelli, Pierre, *Propriété littéraire et artistique*, Collections Mémentos, 3e édition, Dalloz, Paris, 2016;
215. Simler, Christel, *Droit d'auteur et droit commun des biens*, Collections du CEIPI, Presses universitaire de Strasbourg, Litec, Paris, 2010;
216. Speriusi-Vlad, Alin, *Drepturile patrimoniale în proprietatea intelectuală*, Editura Universul Juridic, București, 2014;
217. Idem, *Protejarea creațiilor intelectuale. Mecanisme de drept privat.*, Editura C.H.Beck, București, 2015;
218. Spineanu, Matei O., *Proprietatea intelectuală (5). Practică judiciară 2010*, Editura Hamangiu, București, 2011;
219. Stamatoudi, Rini A., *Copyright and Multimedia Products. A Comparative Analysis*, Cambridge University Press, 2002;
220. Stewart, S. M., *International Copyright and Neighbouring Rights*, Londres, Butterworths, 2 ed., 1989;
221. Strowel, Alain, *Droit d'auteur et copyright. Divergences et convergences. Etude de droit comparé,*Bruylant-L.G.D.J., 1993;
222. Idem, *Droit d'auteur et copyright*, Bruyant, 2000;
223. Idem, *Droit d'auteur et numérique: logiciels, bases de données, multimédia : droit belge, européen et comparé*, Bruxelles, Bruylant, 2001;
224. Idem, *Quand Google défie le droit: plaidoyer pour un Internet transparent et de qualité : le gratuit a un prix*, Bruxelles, De Boeck & Larcier, 2011;
225. Supiot, A., *Homo juridicus: eseu despre funcția antropologică a dreptului*, trad. Cătălina Teodora Burgă și Dorin Rați, Editura Rosetti Educațional, București, 2011;
226. Șandru, Daniel-Mihail, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Universitară, 2016;
227. Torremans, Paul, *Copyright Law. A Handbook of Contemporary Research*, Edward Elgar, 2007;
228. Del Vecchio, Giorgio, *Lecții de filosofie juridică*, Editura Europa Nova, București, 1991;
229. Vieriu, Vlad, *Protecția patrimoniului cultural în dreptul comparat*, Editura Universul Juridic, București, 2021;
230. Vincent, Jean, *Droit des arts visuels: contrats d'auteurs*, Rueil-Malmaison, 2010;
231. Vivant, Michel, *Droit d'auteur et droits voisins*, 2e édition, Dalloz, Paris, 2012;
232. Idem, *Droit d'auteur et droits voisins*, 3e édition, PUF, Paris, 2015;
233. Idem, *Les grands arrêts de la propriété intellectuelle*, Dalloz, Paris, 2015;
234. Idem, *Droit d'auteur et droits voisins*, 3e édition, Dalloz, Paris, 2018;
235. Vivant, Michel, Bruguière Jean-Michel, *Droit d'auteur et droits voisins*, 4e édition, Dalloz, Paris, 2018;
236. Idem, *Droit d'auteur et droits voisins*, 4e édition, Dalloz, 2019;
237. Ungureanu, Carmen Tamara, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Hamangiu, București, 2014;
238. Zlătescu, V. D., *Drept privat comparat*, Editura Oscar Print, București, 1999;
239. Zollinger, A., *Droit d'auteur et droits de l'homme*, thèse, L.G.D.J., 2008;

240. Whale, R.F., Philips J., *Whale on copyright*, ESC, Oxford 1983;
241. Witcombe, Cristopher, *Copyright in the Renaissance: prints and the privilegio in sixteenth-century Venice and Rome*, Leiden, Boston, Brill, 2004.

Studii și articole

1. Baudel, Jules-Marc, „Le droit d'auteur français et le copyright américain: les enjeux", în *Revue Française d'Études Américaines*, 1998, 78;
2. Bălan, Marius, „Curțile Constituționale între jurisprudență și legisprudență", în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași*, Tomul LIX, Științe Juridice, Nr. II, 2013;
3. Bécourt, Daniel, „La révolution française et le droit d'auteur pour un nouvel universalisme", 1990, *RIDA*, 143;
4. Bénabou, V.-L., „La directive droit d'auteur, droits voisins et société de l'information: valse à trois temps avec l'acquis communautaire", *CCE*, oct. 2001;
5. Idem, „Pourqoi une œuvre de l'esprit est immatéeriell", *Lamy droit de l'immatériel*, janv. 2005;
6. Benizri, Yohan, „Les mécanismes de la licence légale. De la technique au droit et du droit à la technique: la licence légale comme solution", (2005), în *Les Cahiers de propriété intellectuelle*, vol. 17, nr. 3;
7. Binctin, Nicolas, „Personne morale et droit d'auteur", în *Revue des sociétés*, 2012;
8. Brown, R.-S., „Adherence to the Berne Copyright Convention: The Moral Rights Issue", în *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 1987, 35;
9. Buydens, M., Dusollier, S., „Les exceptions au droit d'auteur dans l'environnement numérique: évolutions dangereuses", *Com.-com.-élec.*, septembre 2001, chr. 22;
10. Carroll, Michel W., „A Realist Approach to Copyright Law's Formalities", în *PIJIP Research Paper*, no. 2014-01, American University Washington College of Law, Washington, D.C.;
11. Caron, Christophe, „Une certaine idée du droit d'auteur: la vision des écrivains", în *Mélanges A. Decocq*, 2004;
12. Idem, „La balance des intérêts entre les mains des juges du fond", 2018, 5, *Comm. Com. électr.*;
13. Idem, „Rémunération pour copie privée apports de la loi nouvelle", *JCP* G, 2012, 37;
14. Castets-Renard, C., „La réforme du droit d'auteur en Europe: vers un code européen ?", *D.*, 2012;
15. Idem, „Limitations du droit d'auteur européen portant sur les logiciels", *RLDI*, 2012, 83;
16. Chatry, Sylvain, „Le Rubik's cube, une allégorie de la propriété intellectuelle", în *Revue Francophone de la Propriété Intellectuelle*, juillet 2017, 4;
17. Cohen, Jehoram H., „Réflexions critiques sur l'importance économique du droit d'auteur", *L'importance économique du droit d'auteur. Problèmes posés par la distribution d'exemplaires d'œuvres protégées par le droit d'auteur*, Paris, A.L.A.I., 1989;
18. Cornish, W. R., „Moral rights under the 1988 Act", (1989), 12 *EIPR* 449;

19. Desjeux, X., „Logiciel, originalité et activité créative dans la loi du 3 juillet 1985”, în *Expertise des systemes d'information*, 1985, no. 81;
20. Dietz, A., „Les États-Unis et le droit moral: idiosyncrasie ou rapprochement ?”, în *RIDA*, 1989, 142;
21. Idem, „Cultural diversity and copyright”, *Mélanges Victor Nabhan* (Quebec), 2004;
22. Dietz, A., „Les États-Unis et le droit moral: idiosyncrasie ou rapprochement ?”, în *RIDA* 1989, 142;
23. Dietz, A., Françon A., „Copyright as human right”, *Bull. du dr. d'auteur*, 1998, T. XXXII, 3;
24. Dock, M.-C., „Le droit d'auteur au XVIe siècle”, *RIDA* 1966, no XXXXIII;
25. Dominte, Nicoleta Rodica, „Originalitatea – privire comparativă între dreptul de autor și desenele și modelele”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1/2012;
26. Idem, „Reflecții privind limitele dreptului de autor și utilizatorii Internetului”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Științe Juridice, Tomul LXIV, 2018, Supliment;
27. Idem, „Unele considerații privind civilizația dreptului de autor și creativitate”, în *R.R.D.P.I.*, nr. 2/2019;
28. Idem, „Originalitatea într-o dimensiune juridică şi non-juridică”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza din Iași”*, Științe Juridice, Tomul LXVI, 2020;
29. Dominte, Nicoleta Rodica, Avarvarei, Simona-Catrinel, „Armonii juridico-semantice sau incongruențe de traductologie ale dreptului de suită”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza din Iași”*, Științe Juridice, Tomul LXVII, 2021;
30. Dominte, Nicoleta Rodica, „Principiul legalității operelor autorului”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza din Iași”*, Științe Juridice, Tomul LXVIII, 2021;
31. Dreyfus, N., „Le dépôt par l'employeur d'une marque crée par un salarié”, în *Comm. Com. électr*., 2011;
32. Dumitrașcu, R., „Protecția drepturilor de autor prin mijloace tehnice:criptarea”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4/2016;
33. Dumitru, C., „Comparasion Between Copyright and Ownership in Common Law”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3/2011;
34. Idem, „Comparație între dreptul de autor și dreptul de proprietate din dreptul comun”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2/2011;
35. Edelman, Bernard, „Le droit d'auteur, produit commercial comme les autres”, în *Le Monde diplomatique*, juillet, 1990;
36. Idem, „Entre copyright et droit d'auteur : l'intégrité de l'œuvre de l'esprit”, *D.* 1990;
37. Idem, „Une loi substantiellement internationale. La loi du 3 juillet 1985 sur les droits d'auteur et droits voisins”, în *Journal du droit international*, 1987;
38. Idem, „Entre copyright et droit d'auteur : l'intégrité de l'œuvre de l'esprit”, *D.* 1990. chron. 295;
39. Escarra, Jean, „Le projet de loi français sur la propriété littéraire et artistique”, *RIDA*, 1954;

40. Florea, Bujorel, „Contractul de cesiune a drepturilor patrimoniale de autor”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4/2013;
41. Idem, „Considerații asupra protecției juridice a bazelor de date și a datelor deschise prin legislația dreptului de autor”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1/2014;
42. Florea, S., „Plagiatul și încălcarea drepturilor de autor”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2/2016;
43. Foucault, Michel, „Qu’est-ce qu’un auteur ?”, în *Bulletin de la Societé française de philosophie*, 1969;
44. Françon, André, „Originalité, condition de protection du droit d'auteur”, în *RTD Com.*, 1999;
45. Gallimard, Antoine, „Le droit d’auteur pour notre temps”, în *Le Débat*, 2016/1 n° 188;
46. Gautrais, Vincent, Moyse, Pierre-Emmanuel, „Droit des auteurs et droit de la consommation dans le cyberespace: la relation auteur/utilisateur”, (1996) 9 *CPI*;
47. Gaubiac, Y., „Une dimmension internationale nouvelle du droit d’auteur l’accord (…) de Marrakech”, *RIDA* 1995, 166;
48. Geiger, Christophe, „La fonction sociale des droits de propriete intelectuelle”, D: 2010;
49. Geiger, Christophe, Vivant, Michel, «Autre regard... », *Propr. Intell.*, 2016, 58;
50. Gheorghiu, Gh., „Criteriul originalității operelor protejate prin drept de autor”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2/2016;
51. Gheorghiu, Gh., „Dreptul de autor și proprietatea incorporală”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3/2016;
52. Ginsburg, J. C., „Creation and Commercial Value Copyright Protection of Works of Information”, în *Columbia Rev.*, 1990, 85;
53. Ginsburg, Jane, „Histoire de deux droits d’auteur la propriété littéraire et artistique dans la France et l’Amerique revolutionnaire”, 1991, *RIDA*, 147;
54. Idem, „European Copyright Code – Back to first principles (with some additional details)”, *Auteurs et Medias*, 2011/1;
55. Goldstein, Paul, „Copyright”, în *Journal of the Copyright Society of the U.S.A.*, 1991, 38;
56. Gotzen, F., „Comment mieux harmoniser ou unifier le droit d’auteur dans l’Union européenne”, *RIDA* 2017/2;
57. Hamangiu, Constantin, „Proprietatea literară și artistică în România”, Comunicare făcută Congresului din Varșovia la 2 octombrie 1926, în *Curierul Judiciar*, București, 1927;
58. Hansmann, Henry, Santili, Marina, „Authors' and Artists' Moral Rights: A Comparative Legal and Economic Analysis”, (1997), în *Faculty Scholarship Series*. 5065;
59. Kamina, Pascal, „Brexit, *copyright* et harmonisation du droit d'auteur”, în *Juris art*, 2017, n°42;
60. Khong, Dennis W. K., „The Historical Law and Economics of the Firts Copyright Act”, în *Erasmus Law and Economics Review* 2, no. 1 (March 2006);
61. Lucas, A., „La protection du logiciel par le droit d’auteur”, *Gaz. Pal.*, 1983;

62. Idem, „Le rapport Le Chapelier: retour vers la conception jusnaturaliste du droit d'auteur français", *Mélanges G. Bonet*, Litec, 2010;
63. Lucas, A., Ginsburg, J., „Droit d'auteur, liberté de expression et libre acces à l'information", *RIDA*, 2016, 249;
64. Monta, R., „The concept of *Copyright* versus the *Droit d auteur*", în *Southern California L. Rev.*, 1959, 32;
65. Magnien, M., „Le droit de préemption des auteurs de l'œuvre audiovisuelle", *Vie jud.* no 2254, 19/25 juin 1989;
66. Marshall, L., „Media Rights and Intellectual Property", în *European Journal of Communication*, vol. 21, 2009;
67. Olson, D. P., „Copyright Originality", în *Missouri L. Rev.*, 1983;
68. Pastor, Jean-Marc, „Droit d'auteur - Droit moral - Avec le droit d'auteur, *expression is nake*",în *Juris art*, 2017, n°46;
69. Pereira, Karina Correa, „L'application des théories philosophiques justifiant la propriété intellectuelle dans les situations d'urgence", 2006, 18:3 *Les cahiers de propriété intellectuelle*;
70. Pérot-Morel, V.-M.-A., „À propos du maintien de l'unité de l'art dans le nouveau droit des dessins et modèles", *Propr. Ind.*, 2005*;*
71. Pfister, L., „La propriété literaire est-elle une proprieté? Controverse sur la nature du droit d'auteur au XIXe siècle", în *Revue d'histoire du droit*, 2004;
72. Picard, E., „Embryologie juridique", în *Journal de dr. int. privé*, 1883;
73. Pollaud-Dulian, Frédéric, „Droit moral et droits de la personnalité", 1994, 29 *JCP G*;
74. Idem, „Photographies d'oeuvres d'art. Originalité. Qualité d'auteur. CD-rom. Droit moral", în *RTD Com.*, 2009;
75. Idem, „La loi du 11 mars 1957 a cinquante ans", *RIDA*, janvier 2008;
76. Ringer, B., „Quelques observations relatives à la loi de 1976 sur le droit d'auteur", în *Dd'A*, 1977;
77. Romițan, C. R., „Originalitatea-condiţie esenţială de protecţie a creaţiilor intelectuale din domeniul literar, artistic sau ştiinţific", în *Revista Dreptul*, v.19, anul 2008, nr. 7;
78. Slavu, V., „Protecția dreptului de autor în dreptul francez comparativ cu alte legislații naționale", în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 4/2013;
79. Speriusi –Vlad, Alin, „Despre originalitate, noutate, prioritate și despre plagiat", în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3/2014;
80. Idem, „Despre condițiile generale de protecție a creației intelectuale utilitatea acesteia și creativitatea proprie autorului", în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 1/2016;
81. Idem, „Protejarea creaţiei intelectuale fără îndeplinirea niciunei formalităţi: O discuţie despre titlul de protecţie juridică al creaţiei intelectuale şi înscrisul constatator al acestuia", în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 2/2016;
82. Strowel, Alain, „Licences non volontaires et socialisation du droit d'auteur: un danger ou une nécessité ?", (1990), în *Cahiers de propriété intellectuelle*, 3(2) 167;
83. Idem, „Droit d'auteur et copyright. Divergences et convergences. Etude de droit comparé", în *Revue Internationale de Droit Comparé*, vol. 46, nr. 4/1994;

84. Suhl, Natalie C., „Moral Rights Protection in the United States Under the Berne Convention: A Fictional Work?”, 2, *Fordham Intell. Prop. Media & Ent. L.J.* 1203 (2002);
85. Șandru, Daniel-Mihail, „Unele consideraţii cu privire la relaţia dintre protecţia datelor (în special Regulamentul general privind protecţia datelor) și proprietatea intelectuală”, în *Revista română de drept european*, nr. 3/2019.
86. Șulea, I. C., „Aspecte particulare referitoare la drepturile patrimoniale rezultate din realizarea unei opere în sistemul de drept și doctrina franceză”, în *Revista Română de Dreptul Proprietății Intelectuale*, nr. 3/2014;
87. Toma, Alexandru, „Protecția juridică a creației intelectuale prevalează asupra secretului bancar?”, în *Studii și Cercetări juridice Europene – Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept*, Universitatea de Vest din Timișoara, Facultatea de Drept, Ed. Universul Juridic, 2017;
88. Idem, „Provocări ale dreptului de autor în contextul pieţei unice digitale”, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza din Iași”*, Tomul LXVI/Supliment, Științe Juridice, 2020;
89. Treppoz, E., „Du droit d’auteur à la française à l’heure de la mondialisation”, în *Revue Francophone de la Propriété Intellectuelle*, Décembre 2016, n° 3;
90. Vivant, M., „Brèves réflexions sur le droit d’auteur suscitées par le probleme de la protection des logiciels”, *Informatica e diritto*, 1984;
91. Idem, „Entre droit d'auteur et *Copyright*: l'Europe au carrefour des logiques”, *Cah. propr. intell.*, 1997, vol. 10, no 1;
92. Idem, „Le droit d’auteur, Un droit de l’homme ?”, [1997] 1 *RIDA;*
93. Zollinger, A., „Droit d’auteur et liberté d’expression: le discours de la méthode”, *Com.-com.-élec.*, mai 2013;
94. Walravens-Mardarescu, Nadia, „Les tables d'Yves Klein, peintre de l'*Immatériel*, protégées par le droit”, în *Revue Lamy droit de l’immatériel*, nr. 70, avril, 2011;
95. Wilhelm, V. P., Bettati, C., „La protection des idées publicitaires”, *Légipresse*, 2008 II 1;
96. Wilms Günter, „La société de l'information et le droit d'auteur. Les réponses au niveau communautaire face aux nouvelles possibilités et aux nouveaux defies”, în *Revue du Marché commun et de l'Union européenne*, 1999.

Resurse web

1. Antoine Compagnon, « Qu’est-ce qu’un auteur ? », material disponibil online la adresa: https://www.fabula.org/compagnon/auteur.php, consultat la data de 3 februarie 2021;
2. Cicero, *De Officiis*, with an english translation by Walter Miller, Book I: 42, 150-151, material disponibil online la adresa: http://www.gutenberg.org/files/47001/47001-h/47001-h.htm”, consultat la data de 10 februarie 2021;

3. L. Annaeus Seneca, *On Benefits* (*De Beneficiis*), edited by Aubrey Stewart, Book VII, 6, material disponibil online la adresa: https://www.gutenberg.org/files/3794/3794-h/3794-h.htm#link2H_4_0009, consultat la data de 13 februarie 2021;
4. Élisabeth Gavoille, '*Auctor'et 'auctoritas' en latin: le paradigme de l' «instauration discursive ». L'autorité dans le monde des lettres*, Éditions Kimé, 2015, material disponibil online la adresa : https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-02440132/document, consultat la data de 14 februarie 2021;
5. *The Statute of Anne*, material disponibil online la adresa: https://www.gutenberg.org/ebooks/33333, consultat la data de 18 februarie 2021;
6. CJUE, 24 nov. 2011, cauza C-70/10 « *Scarlet Extended SAc. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM) »*, material disponibil online la adresa https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:62010CJ0070&from=FR, consultat la data de 13 august 2021;
7. Béatrice Cohen, «Droit d'auteur contre liberté artistique: suite et fin de l'affaire Klasen», 18 avril 2018, material disponibil online la adresa https://www.village-justice.com/articles/droit-auteur-contre-liberte-artistique-suite-fin-affaire-klasen,28280.html, consultat la data de 13 august 2021;
8. Vincent Gautrais et Pierre-Emmanuel Moyse, «Droit des auteurs et droit de la consommation dans le cyberespace: la relation auteur/utilisateur», (1996) 9 *CPI, material disponibil online la adresa:* https://www.lescpi.ca/s/2175, consultat la data de 15 aprilie 2021;
9. Raportul lui Charles Julibois asupra proiectului de lege din 1985, nr. 212, tomul III, p.47, material disponibil online la adresa:https://www.senat.fr/rap/1984-1985/i1984_1985_0212_03.pdf, consultat la data de 13 martie 2019;
10. *CCH Canadienne Ltée c. Barreau du Haut-Canada* , 2004 CSC 13 (CanLII), [2004] 1 RCS 339, material disponibil online la adresa: https://www.canlii.org/fr/ca/csc/doc/2004/2004csc13/2004csc13.html, accesat la data de 14 septembrie 2021.
11. *Brâncuși contre États-Unis*, material disponibil online la adresa: https://www.regardaupluriel.com/brancusi-etats-unis/, consultat la data de 7 octombrie 2021;
12. Multimedia, material disponibil online la adresa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Multimedia, material accesat la data de 20 octombrie 2021;
13. Decizia Curții Supreme a Statelor Unite din 5 iunie 1989, în cauza „*Community for Creative Non-Violence v. Reid"*, material disponibil online la adresa: https://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/490/730.html, consultat la data de 18 martie 2019.

Jurisprudență relevantă

- ✓ *Sony Corp of America v. Universal City Studios, Inc*., 464 U.S. 417, 78 L. Ed. 2d 574, 584-586 (1984);
- ✓ CJUE, 24 nov. 2011, cauza C-70/10, *Scarlet Extended SAc. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL* ;
- ✓ *Infopaq International c. Danske Dagblades Forening*, CJCE, 16 iulie 2009, C-5/08
- ✓ Cauza 78/70, *Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH c. Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG*, CJCE, 8 iunie 1971;
- ✓ Cauza 567/08, *Padawan SL c. Sociedad General de Autores y Editores de España* (SGAE), 21 octombrie 2010;
- ✓ *CCH Canadienne Ltée c. Barreau du Haut-Canada*, 2004 CSC 13 (CanLII), [2004] 1 RCS 339;
- ✓ Decizia CJUE în cauza C-406/10, 2 mai 2012, *SAS Institute Inc. împotriva World Programming Ltd.*;
- ✓ Decizia Tribunalului din Groningen, 20 octombrie 1993, în cauza *Chiffrun c/ FoundationRotary Projects Veendam, Informatierecht*;
- ✓ Decizia Curții Federale a Australiei nr. 984 din 2010, în cauza *Fairfax Media Publications Pty Ltd c. Reed International Books Australia Pty Ltd.*;
- ✓ Decizia Curții de Apel Paris din 30 martie 2005, în cauza *Sté Palais PVS c. Philippe Gloaguen*, JurisData nr. 2005-269255;
- ✓ CJUE, 1er*décembre* 2011, aff. C-145/10, *Panier c/Axel Springer*;
- ✓ CJUE, 1er*mars* 2012, aff. C-604/10, *Football DatacoLtd.Vs. Yahoo ! UK Ltd.*;
- ✓ TGI Paris, 3e ch., 28 janv. 2003, *Agnola c/ Hachette Multimédia*, *Juris-Data* no 202604;
- ✓ CA Versailles, 15 févr. 2001, *Trabeco c/Leroy Merlin*, *Juris-Data* no 143819;
- ✓ CA Versailles, 12e ch., 4 oct. 2001, *Thomas c/Codat Inf*., *Juris-Data* no 163511;
- ✓ CA Versailles, 25 mars 2004, *Zamarreno c/Ste Log Acces*, *Juris-Data* no 241245"
- ✓ TGI Nanterre, 1re ch., 26 nov. 1997, *Vincent c/CUC Software*;
- ✓ *Bleistein v. Donaldson Lithographing Co*.,188 U.S. 239 (1903);
- ✓ *Burrow-Giles Lithographic Co. v. Sarony*,111 U.S. 53 (1884);
- ✓ *Feist Publications Inc. v. Rural Telephone Service Co. Inc*., 499 U.S. 340 (1991);
- ✓ *University of London Press v. University Tutorial Press Ltd*., 2 Ch. 601 (1916);
- ✓ *Harper & Row c. Nation Enterprises*, 471U.S.539 (1985);
- ✓ *Gilliam v. American Broadcasting Companies*, 538 F.2d 14;
- ✓ *Shostakovich v. Twentieth Century-Fox Film Corp.*, 80 N.Y.S.2d 575 (New York Supreme Court, 1948);
- ✓ *BNA's Patent, Trademark & Copyright Journal*, 7 juin 1990, 40, 984;
- ✓ *Gilliam v. American Broadcasting companies*, 538 F., 2d. 14 (2d., Cir. 1976);
- ✓ *Harper and Row Publishers Inc. v. Nation Enterprises*, 105. SCT. 2227. 28 (1985).

Acte normative

- Noul Cod Civil român
- Legea nr. 8/1996, privind dreptul de autor și drepturile conexe
- Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi inovare
- Code de la propriété intellectuelle, France
- Constitution of the Unites States
- Copyright Act of the United States
- Visual Artists Rights Act of 1990
- Digital Millennium Copyright Act of the United States
- Copyright, Designs and Patents Act 1988, U.K.
- Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice
- Tratatul privind drepturile de autor (TDA) al Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI)
- Tratatul OMPI privind interpretările și execuțiile și fonogramele (TIEF)
- Declaraţia universală a drepturilor omului
- Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene
- Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
- Directiva 2009/24/CE privind protecția protecţia juridică a programelor de calculator
- Directiva 2006/115/CE privind dreptul de închiriere şi de împrumut şi anumite drepturi conexe dreptului de autor în domeniul proprietăţii intelectuale
- Directiva Consiliului 2006/116/CE privind durata de protecţie a dreptului de autor şi a anumitor drepturi conexe
- Directiva 96/9/CE privind protecţia juridică a bazelor de date
- Directiva 2001/29/CE privind armonizarea anumitor aspecte ale dreptului de autor şi drepturilor conexe în societatea informaţională
- Directiva 2004/48/CE din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală
- Directiva 2012/28/UE privind anumite utilizări permise ale operelor orfane